

ברוכות הבאות וברוכים הבאים לשעת חינוך, הפודקאסט של מכללת סמינר הקיבוצים. בפודקאסט הזה אנחנו נדבר על חינוך, הוראה ולמידה, על מורות ומורים, תלמידות ותלמידים וכל מה שביניהם. הפורמט של הפודקאסט שלנו יעמוד בסימן המספר הטיפולוגי בחינוך 5. חמש יחידות מסמנות הצטיינות, חמש שעות הוא יום לימודי ממוצע של תלמידי כיתה א' בישראל, והמורות והמורים שלנו עובדים חמישה ימים בשבוע. כל פרק יתחיל בחמש עובדות מעניינות על האורח או האורחת שלנו, בכל פרק נדבר על חמישה נושאים ונסיים תמיד תמיד בחמש שאלות קבועות. הפרקים שלנו יעלו פעם בשבועיים ביום חמישי, וגם הפתיח שלנו בקצב חמישה רבעים. אני קובי דביר, בואו נתחיל. אז חמש עובדות על אדיב גל. הציון הכי גבוה שלו בבגרות היה 78 בתנ"ך. הוא מלמד כבר 21 שנים בבית ספר יסודי באלונה את כיתות ה' שיעורים על בז אדום. הדוקטורט שלו עוסק בדפוס התנהגות הורית אצל הבז האדום. הוא התקבל ללימודי ביולוגיה באוניברסיטת בר אילן, למרות שלא עמד בתנאי הקבלה, והיום הוא משמש כדיקן הפקולטה למדעים במכללת סמינר הקיבוצים. ברוך הבא, אדיב. תודה רבה. אתה יודע, אנחנו חייבים להתחיל עם הבז האדום. לא, לא, לא. מה הסיפור שלך עם הבז האדום? ממש לא עם הבז האדום. אנחנו חייבים לתקן את ההקדמה. יאללה. כי אמרת שם שני דברים, שאת האמת די חורים לי וקשורים מאוד לנושא החינוכי. יאללה. אחד, יש פה את המוטיב של המספר הטיפולוגי 5. ואמרת ש-5 במערכת החינוך זה הצטיינות. אני חייב להגיד שאני מאוד מאוד מתמרמר באמירה הזאת, כי אני לא חושב שמערכת החינוך צריכה לשים על הדגל שלה ולכרות על הדגל שלה רק את הנושא של 5 יחידות לימוד. אני חושב שלבית ספר יש דברים שונים שהוא צריך ללמד, ולא כולם צריכים להגיע ל-5 יחידות בגרות בהצטיינות, כי יש דברים... במשהו. נכון, כי יש דברים אחרים שצריכים להצטיין בהם. וזה מתקשר לדבר נוסף של הפתיחה של המורים והמורות. אישית, אני מאוד לא אוהב את המינוח מורים ומורות. אני חושב שאנחנו פה בסמינר הקיבוצים, באנו לחנך את מחנכי העתיד. אישית, אני רואה, לא ניכנס לדיון הפילוסופי. לא, רגע, אנחנו ניכנס. אוקיי. כי זה נושא שלוש. אוקיי. אנחנו בנושא אחד. אוקיי. מה הסיפור שלך עם הבז האדום? מה הסיפור שלי עם הבז האדום? סיפור אהבה. סיפור אהבה ארוך שנים, את האמת כבר, מה, אנחנו 2025? כן. כבר רבע מאה אני איתו, רבע מאה אני צופה עליו. זה היה הדוקטורט שלי. ובעקבות הדוקטורט גם המשכתי ללמד בבית ספר טלי אלונה את הפרויקט הזה. וזה פרויקט די מדהים, שמ-1996, ואני לא מכיר פרויקט כזה לא בארץ ולא בעולם, שמ-1996 יש למעשה תלמידים בכיתה ההיא שכל שנה לומדים על בזים אדומים. שנה שלמה. למה לא נכליאלי? כאילו, סתם דרקתי נכליאלי. נכליאלי הוא מתוק. משהו אחר, לא יודע. נכליאלי הוא מתוק. פעם הייתה תחרות הציפור הלאומית. היה, לא זוכר, הגדירו איזה פעם. אוי לאוזניים ששומעות שאתה לא יודע מה הציפור הלאומית. לא זוכר, לא תזכיר. דוכיפת. ואני חייב להגיד שאני נעלבתי בשם נכליאלי. נו, אז... היה איזה מין של זלזול בנכליאלי. לא, חלילה. למה דווקא בז אדום? כי הבז אדום הוא מין בסכנת הכחדה. היה מין בסכנת הכחדה. אוקיי. היה? הוא כבר לא. עוד פעם, ולי יש אישית ויכוח מאוד גדול עם מי שהוציא אותו מהרשימה של מינים בסכנת הכחדה. באלונה הוא בסכנת הכחדה. כשאני התחלתי לעשות את הדוקטורט לפני 25 שנה, היו שם 130 זוגות מקננים. היום יש שם בקושי 20. בבית הספר שבו אני מלמד, רק בבית הספר היו 12 זוגות, היום יש שם 0 זוגות מקננים. יש ירידה מאוד מאוד גדולה באוכלוסייה שלו. ומה שמדהים, ואולי מה שמסמל את השינוי שחל גם אצלי בכל מה שקשור לחינוך, זה שהיום אני יודע, אני מאוד אוהב את הבז

אדום. אני עוקב אחריו, הילדים, אני מנסה להדביק אותם באהבה לבזים האדומים. אבל בז האדום הוא כלי, הוא כלי חינוכי, שבסופו של דבר, כי אם אתה מסתכל מבחינה פרקטית, הפרויקט של הבזים האדומים נכשל באלונה. יכול להיות גם הנחליאלי. לא, יכול להיות גם הנחליאלי, אבל הפרויקט של הבזים האדומים באלונה נכשל. ולמה נכשל? כי אנחנו לא מצליחים להגדיל את האוכלוסייה שלו. לא רק שאנחנו לא מצליחים להגדיל את האוכלוסייה שלו או לשמר על מצב ישיר, הגודל של האוכלוסייה שלו קטן. אז רגע, אז אני רגע, לפני שאנחנו נלך לחינוך, אני אשאל אותך משהו על זה. זה תלוי בנו, האדם? רק בנו. או שזה משהו בציפור? בסופו של דבר זה תלוי בנו, באדם, באיך שאנחנו מתנהגים עם הסביבה. כי אחת הבעיות היום המרכזיות ביותר שיש לבזים האדומים זה המיינות. כי המיינות זה מין פולש. והרבה מאוד שנים, בתור הרקע הזה, האקולוגי שלי, האשמתי את הבזים האדומים, את המיינות בזה שהם פוגעים בבזים האדומים. אבל אם אנחנו רגע מנסים להסתכל ולחשוב על הדברים, איך הגיעה מיינה לישראל? היא לא עלתה על מטוס והגיעה מדרום-מזרח אסיה. אנחנו הבאנו אותה, ואנחנו נכנסנו פה לתוך המערכת האקולוגית, מין שלא צריך להיות. אז נכון, הבזים האדומים הם לפלפים. הם לא מצליחים להתמודד עם המיינות. אבל בסופו של דבר, מי שגרם לכל הבעיה הזאת זה אנחנו, כי הבזים האדומים אוכלים חרקים וחיפושיות, אז אנחנו הורסים את הבתי גידול שלהם. אנחנו לא יודעים למה הם התחילו לקנן במשכנות אדם, אז אנחנו משנים את כל מבנה הגגות שלנו, אז הם לא יכולים גם לקנן שם. אז כל הדברים הללו, בסופו של דבר, קשורים אלינו. ואולי איזושהי אנקדוטה לגבי הסיפור הזה של הבזים האדומים והמיינות, זה שהמון שנים, אני מלמד ילדים בכיתה ה', וזה סיפור שאת האמת, יש לי צמרמורת. עד 2018, כשלימדתי את הילדים באלונה, והמיינה הגיעה לבית ספר באלונה ב-2015, הילדים באלונה בונים תיבות קינון לבזים האדומים, ופתאום אני רואה שמי שתופס את התיבות קינון... זה המיינות. זה המיינות. ואנחנו באנו כדי להגן על הבזים האדומים. אני לוקח את הילדים, הם עוזרים לי לסחוב סולם, אני עולה למעלה לתיבות קינון, אני מוציא מתוך תיבות הקינון ביצים וגוזלים של מיינות, גוזלים בני אומם. שואל את הילדים מה לעשות, וחלק אומרים ככה, וחלק אומרים ככה, ובאלונה, בבית ספר באלונה, יש לנו פינת חי אדירה, גדולה מאוד. בלי לחשוב פעמיים. בסוף השיעור לוקח את הגוזלים, לוקח את הביצים, בלי לשים לב, אבל אני לא שם לב שיש אחריי שובל של ילדים. אני לוקח את הגוזלים, אני לוקח את הביצים, פאק! זורק לכלוב של הדורסי יום. ובזה נגמר הסיפור של המיינות וגם הגוזלים וגם הביצים. מגיע יום הבאז האדום, בסוף השנה הילדים, זה לא רק פרויקט של לימודים, הם גם עושים. אנחנו מעודדים אותם להיות אקטיביסטים סביבתיים, אז הם מדריכים ביום הבאז האדום, שזה 1,200 אנשים מגיעים והילדים בכיתה ה' מדריכים, ואז המבוגרים שואלים את הילדים, מה צריך לעשות עם המיינות? ואני כמו אבא גאה עומד בצד ומחכה, ואני שומע ילדים בכיתה ה' אומרים, מה זאת אומרת? צריך להרוג אותם, צריך לפגוע בהם, צריך לקטול אותם, ואני אומר לך, אני כמו אבא גאה עומד בצד, כי אני לא סיפרתי להם, אבל אני עשיתי את המעשה, ואנחנו רואים שהדברים החינוכיים, אנחנו לא צריכים להגיד, רק מעצם העשייה שלנו, הילדים יודעים כבר מה אנחנו מתכוונים. ואז... השאלה האחרונה באקולוגיה. לא, אבל אני חייב את הפאנצ'ליין. רגע, אה, סליחה. אני חייב את הפאנצ'ליין. 2018, אני טס לכנס בסן פרנסיסקו, אני נכנס להרצאה שבה עולה משהו מניו זילנד שמספר על פרויקט שהוא עשה, חקר ילדים שהיו חלק מפרויקט לאומי של ניו זילנד, לקטול את הפוסום, שזה מין פולש בניו זילנד. הוא יושב ומספר, כשהוא מראיין אותם, אחרי כמה שנים שהם בגיל ההתבגרות, הוא מגלה שיש להם נטיות שליליות כנגד מהגרי עבודה. אני יושב בהרצאה ואני אומר לעצמי, אתה חמור גדול. מה אתה עושה לילדים בכיתה ה'? אתה לא נורמלי. אתה עושה להם השלכה מבזים לאנשים. זה לא הגיוני. שיניתי את כל

תפיסת ההוראה שלי. פשוט שיניתי את כל תפיסת ההוראה, שהמיינה היא לא אשמה, כי מי שאשם זה אנחנו. והיומן ימלמד בגישה אקו-הומניסטית שמתייחסת לטבע ולאדם בצורה שונה. אז זה הסיפור עם המיינה, מי אשם? בסופו של דבר אנחנו. טוב, אז מי שרוצה ללכת ליהודים וערבים, שיחשוב לבד מי אשם. טוב, חינוך, הגענו. אתה מורה 21 שנה, אמרנו, באלונה. אנחנו רואים את השם הזה כל הזמן, כי לבת שלי קוראים אלונה, זה הסיפור בעצם. ואתה גם עוסק בהכשרת מורים כבר הרבה שנים. אתה מרוצה עם מה שאתה רואה? ממערכת החינוך? מהילדים? לא. רחוק מלהיות מרוצה. רחוק מאוד מאוד להיות מרוצה. מה לא? אני לא יודע. מה לא? ממה אתה לא מרוצה? אני חושב שיש פה יותר מדי התערבות של הורים, ואני מדבר על הבית ספר. יותר מדי התערבות של הורים שהיא לא במקום. יותר מדי עטיפה של הילדים שהיא לא במקום. פחות מדי אפשרות לתת להם להתמודד עם אתגרים שקיימים בבית ספר. יותר מדי חיפוי ועטיפה, שאני חושב שזה לא נכון לילדים. אני חושב שזה פוגע במערכת החינוך. אני חושב שלמנהלים אין מספיק אוטונומיה להוביל, כי אני חושב שכל המבנה של משרד החינוך במדינת ישראל, שמבוסס בעיקר על חמש יחידות של הבדיקה ושמבוסס בעיקר על טסט-בייסט אססמנט, הוא לא מדויק, כי אני חושב שבטח במאה ה-21 לבית ספר יש גם תפקיד שונה. היה לו, הוא ננטש, ואני חושב שהנושא של הערכים, בטח אחרי ה-7 באוקטובר, זה סופר סופר חשוב להכניס ולשנות, לעשות שיפט במה חשוב בבית ספר. ציינת בהתחלה שקיבלתי 78 בתנ"ך, וזה אמיתי. אני לא למדתי לא ביולוגיה, לא כימיה, לא פיזיקה בתיכון. בתוך שלושה חודשים הספקתי להשלים את כל מה שקרה בתיכון. ולא שאני תלמיד כזה גאון, ממש זה לא העניין. העניין זה מה אתה משקיע בבית ספר, ואני חושב שהיום ההתבססות על המבחנים וההתמקדות בידע, ידע, ידע, היא לא נכונה, כי אנחנו צריכים לשנות את כל תפיסת ההוראה. גם אני, כשהגעתי למכללת סמינר הקיבוצים, הגעתי מהאוניברסיטה העברית, אחרי הדוקטורט, ידע, ידע, היום עשיתי שיפט מאוד גדול. לצערי הרב, לא אני המצאתי את המודל הזה, הלוואי, אבל לא אני המצאתי את המודל שנקרא ראש ידיים ולב, ראש קוגניציה, ידיים, לימוד תוך כדי עשייה ולב, רגש. אני חושב שהשילוב הזה הוא סופר חשוב. אתה לא יכול ללמד רק את הידע. וחוץ מזה, היום, עם הצ'אט, עם הגוגל, אותם מורים שהולכים ומעבירים את הידע, זה לא רלוונטי. אז תכף נחזור רגע לידע, ואני רוצה להשלים רגע את הנושא של מה אנחנו רואים היום. אנחנו מסתכלים על הילדים, ואחת הטענות היא לשטחיות מאוד גדולה, אפרופו צ'אט. כאילו, מה שהם יודעים היום זה לכתוב לצ'אט, תכתוב לי, והוא כותב להם. והם יודעים לדבר בארבע מילים, חמישה אימוג'ים, והם לא קוראים ולא. אז איך אתה מסתכל על הילדים היום? אני חושב ש... איך אני מסתכל על הילדים? זו שאלה שקשורה גם למה ששאלת קודם, איך מערכת החינוך. אני חושב שמערכת החינוך לא עושה את השיפט בהבנה של הנוער שאנחנו עומדים אליו מולו, הילדים שאנחנו עומדים אליו. לא יכול להיות שאנחנו לא ניתן לילדים להתעסק בבינה מלאכותית. לא יכול להיות שבבית ספר לא ייתנו, כי צריך לעשות שינוי בכל גישת ההוראה. ואני לא חושב שמערכת החינוך היום במדינת ישראל עושה את זה. מורה לא צריך לדעת הכול, הוא צריך לדעת להיות מנטור, הוא צריך לדעת להוביל, הוא צריך לדעת לעבוד עם כיתה שהיא מאפשרת לילדים הטובים להתפתח ולעשות קבוצות עבודה. זה דברים שאנחנו לא מכירים במערכת החינוך. ולמה? כי בסופו של דבר רוצים את כולם לייצב על קו אחד של מבחנים. ואנחנו יודעים שהמבחנים האלה הם תלויי תרבות, הם תלויי מצב סוציו-אקונומי. ובמדינת ישראל, מה לעשות, הפערים הם מאוד מאוד גדולים, וזה לא מתאים לכולם. לכן אנחנו לא, אני חושב שהילדים באיזשהו מקום, אנחנו מבזבזים להם את הזמן. אנחנו פשוט מבזבזים להם את הזמן בבית ספר. אז עכשיו אני חוזר איתך רגע לסוגיית המורים והמורות. כי אם אנחנו מבזבזים להם את הילדים, מי שמבזבז להם את

הזמן זה המורים והמורות. ויש לך באמת ביקורת על עצם המונח. נכון. כי? כי זה בדיוק מתקשר לשאלה של מה המהות בית ספר. אני חושב שבית ספר, במהות שלו זה לא רק עניין של ידע, זה גם עניין של ערכים. זה קודם כל להיות בן אדם, קודם כל שיהיו ערכים. וכאשר החרב של המבחנים יושבת מעל המורים, הם לא יכולים לעשות שום דבר. הם פשוט לא יכולים לעשות שום דבר. אני, כשאני מלמד את הבאז האדום, אין לי בסוף השנה מבחן שהוא מבחן מיישר לכולם, ולכן אפשר להתעסק. מה כן? זאת אומרת, לימדת שנה שלמה על הבאז האדום. איך אתה יודע שאני יודע משהו? כי אני רואה את הילדים מדריכים, ילדים בכיתה ה' מדריכים בסוף השנה, 1,200 אנשים שמגיעים ליום הבאז האדום. הם עומדים מול אנשים מבוגרים ומדברים. הם עובדים ביחד כדי להכין את זה. הם עומדים איך להציג, איך לעשות מצגת, איך לעמוד מול האנשים, איך להפעיל אותם. אתה רואה מה הם אומרים אחרי שנה כזאת. ואני לא צריך את המבחן כדי לדעת האם ילד יודע או לא יודע כאילו. אז זה אומר שיש לך כלי אחר להערכה. נכון. זאת אומרת, אתה, לא יודע, צופה בכולם מדריכים ורואה שכולם יודעים מיהו הבאז האדום. זאת אומרת, יש לך איזשהו מימד להערכה. הערכה אלטרנטיבית, בהחלט, שלא מבוססת על 82 או 92 או 78 אצלי, או 56 בבגרות שהיה לי במתמטיקה. זה לא מספר, כי המספר הוא לא רלוונטי. הוא פשוט לא רלוונטי. והמדהים הוא, אני אגיד לך, אני עכשיו מסיים מחקר. ראיינתי אנשים בני 38. 38 שלמדו את הבאז האדום כשהיו בני 11. 27 שנה, לפני 27 שנה. מה אתה חושב שהם זוכרים? הדבר היחידי שהם זוכרים זה ההבדל בין זכר לנקבה. הם זוכרים את החוויית למידה, וכשאתה מראיין אותם, אתה שומע בקול שלהם את הפליאה, את ההתרגשות לדבר עוד פעם על הבאז האדום. הם זוכרים את ההתנסות המעשית, הם זוכרים את המשקפות, הם זוכרים את היציאה לתצפית, הם זוכרים את הבניית תיבות. אבל אין להם ידע. בואו נדבר רגע על ידע. לא צריך לדעת כלום? חייבים לדעת. אחרי כמה שנים למדו על הבאז האדום, הם לא יודעים על הבאז האדום, אז מה עשינו בזה? זה שני דברים שונים. זה שני דברים שונים. תסביר. הידע, ואני אומר את זה גם לסטודנטים במכלל של סמינר הקיבוצים, ואני אומר עוד פעם מחנך ולא מורה, כי אני חושב שהתפקיד בבית ספר זה לחנך ולא רק הנושא של הוראה, אז הידע הוא הבסיס, כי הידע מאפשר לך לגמישות התנהגותית, בדיוק כמו הבזים האדומים. ככל שיש לך יותר ידע, אתה יכול להיות המחנך כשחקן. וכיוון שההוראה צריכה להיות ראש ידיים ולב, החלק של הלב, כשאתה שחקן, זה מושך את הקהל שלך, ואז הם ירצו ללמוד על הדברים האלה. זה מה שאני רוצה. אם ילד בכיתה ט', או כשהוא גומר את כיתה ו', לא יודע בדיוק את ההבדל, או מתי מגיעים הבז האדום, הוא נכנס בשנייה ובדק את זה. אבל אני רוצה שיהיה לו את הניצוץ בעיניים להיות בן אדם, שיהיה אכפת לו מהטבע, שהוא ירצה לעשות בטבע. אבל לך איתי עוד שש שנים לסוף יב', מה הם צריכים לדעת ידע בסוף יב'? אתה דיוקן הפקולטה למדעים, מתמטיקה, מה הם צריכים לדעת? לא יודע. תשמע, לי יש 56 במתמטיקה. ותראה לאן הגעת. ותראה לאן הגעתי, כי זה בדיוק מה שאני אומר. אז מה צריך לדעת? ברמת הידע. זאת אומרת, אמרנו, יש, בתור בסיס אמרת ידע. מה ידע כן הם צריכים לדעת? זה נורא קשה להגיד איזה ידע צריך לדעת. כי יש לך פה ים בנושאים של הלימוד, מה הם צריכים לדעת. אני חושב שמה שהם צריכים... אתה יודע שהדבר הכי, המקצוע שהכי מפחיד את כולם זה מתמטיקה. מה הם צריכים לדעת במתמטיקה? תשמע, אני לא מורה למתמטיקה, אני לא זוכר את תוכנית הלימודים, אבל מה שאני חושב שהם צריכים זה את המיומנויות להצליח להתמודד עם המתמטיקה ולא לפחד עם המתמטיקה. אתה יודע, אני שומע על הפחדים עם מתמטיקה. נכון, אני לא מכיר את כולם, אבל זה נראה לי די פתיר הפחד הזה. כי ברגע שאתה הולך ומלמד בדרכים שונות ילדים, כי יש לנו שונות לומדים מאוד מאוד גדולה, אתה לא יכול ללמד את כולם אותו דבר. זהו, יש לך שלוש יחידות, ארבע

יחידות. לא, גם בתוך השלוש יחידות וגם בתוך הארבע יחידות וגם בתוך החמש יחידות. יש מגוון, יש כאלה שיותר קל להם. אני, לדוגמה... אבל אין לך כסף להתחיל לחלק גם את השלוש יחידות לכיתות קטנות, אין לך כסף למורים, מה לעשות? למוחנכים. סליחה, סליחה, סליחה, סליחה. אתה נכנס פה לעניין כסף פוליטיקה, אין בעיה שנדבר על הנושא הזה, אבל אני לא מסכים עם זה. אני חושב שהתקציב השני בגודלו במדינת ישראל זה התקציב החינוך. אני חושב שמה שעושים איתו הוא על רמת שערורייה. החלוקה של הכספים היא שערורייתית. אתה רוצה שנדבר על מה שהיה שלשום בכנסת או אתמול בהעברת תקציב? זה פשוט שערורייה. שערורייה אחת גדולה. כסף יש, השאלה איך אתה מנתב אותו ולמה אתה מנתב אותו. חלק שני שדיברת עליו זה ערכים. עכשיו, סבבה? איזה? מי בוחר את הערכים? שר החינוך? לא. אני חושב... איזה ערכים? מי קובע? במדינת ישראל יש מספר זרמים של הוראה. כל בית ספר שבוחר את הזרמים שלו, את הזרם שאליו הוא הולך, יש סל של ערכים, אבל גם בתוך הדבר הזה מותר שיהיו חילוקי דעות. אפשר לדבר, אבל יש ערכים שהם ערכים גלובליים. להיות בן אדם, לא לפגוע אחד בשני, זה משהו שהוא, אני לא חושב שהוא שונה בין פה לבין אירלנד לבין ארצות הברית. אני לא רואה בזה הבדל. אבל גם בתוך הדבר הזה יש סל ערכים שצריך לקדם, כי לפני הידע לא יעזור. אני לא... אתה חושב שאנחנו נס... גם בתוך הזרמים אנחנו מתייחסים לחינוך הממלכתי, הממלכתי-דתי, חרדי. בואו ניקח את הפשוט, כאילו. הממלכתי. אתה חושב שאנחנו נצליח להסכים על איקס ערכים שכולנו נסכים עליהם, וימין, שמאל, כזה? אני לא חושב שזה עניין של ימין ושמאל בכלל. אני חושב שיש פה... זה ערכים. ערכים להיות בן אדם, זה לא קשור אם זה ימין או שמאל. ערכים לשמור על הטבע זה לא עניין של ימין ושמאל. זה ערכים שהם להיות בן אדם, לחשוב בנושא של אתיקה, נושא של הכלה. נכון, יש לזה מרווח, אבל אני חושב שב-80% 80% מהתחום, בהחלט אפשר להסכים על זה. ואתה יודע מה? לא אכפת לי גם שיהיה חילוקי דעות, שאפשר יהיה לדבר, אבל היום גם אי אפשר לדבר על זה. כי ברגע שאתה מנסה להכניס את הערכים, תראה מה קורה כשאתה מנסה להכניס את הערכים של דמוקרטיה. מה קורה? ישר הולכים פה, אתה בוגד, אתה לא בוגד. לאן זה הולך? אני אגיד לך, אני חושב שגם הערכים שצינת אותם, שהם ערכים אוניברסליים, הם מיוחסים היום, מנוכסים או משוייכים לצד מסוים, ויבוא הצד השני מיד ויגיד לך, סבבה, אתה רוצה איכות הסביבה, כולנו מסכימים עם זה, יופי, אבל גם יהדות, וגם ציונות, ואז אתה נכנס כבר לפינות, שלך תצא מהערכים. אני חושב שאחד עם הציונות ועם היהדות, אין לי בעיה. אני חושב שביהדות, ואני, מעבר לזה שאני מלמד בבית ספר ושאני דיקן הפקולטה למדע, אני גם מדריך מדי פעם. הספר הראשון שאיתו אני הולך זה התנ"ך. בתנ"ך יש כל כך הרבה דברים יפים שמדברים ומקשרים למה שקורה היום. לפני חודש וחצי הייתי בכתף שאול, בגללובע. אתה לא יכול להתחיל לדבר על המערכת האקולוגית בלי להקריא את קינת דוד. זה לא עובד, כי זה בדיוק מה שמקושר להרבה מאוד ערכים נוספים. ואתה לוקח את קינת דוד ואתה מסתכל על מה קורה בגללובע, וזה פותח לך כל כך הרבה אפשרויות אחרות, וזה מתקשר למה שאמרת על הידע. הידע חייב להיות רחב, ואתה לוקח לתוך הדברים האלה גם את התנ"ך, גם את הציונות. ואיך זה מתקשר? איך זה מתקשר? כי אתה עומד על הגללובע, וסבא וסבתא שלי היו בעמק חרוד שם, וייבשו את הביצות, ואתה רואה את הגללובע עם כל הנטיות של קק"ל. כי בסופו של דבר, בסופו של דבר, חינוך זה דבר פוליטי. גם כשאנחנו מנסים להתכחש לזה, ואומרים, לא מכניסים פוליטיקה לבתי ספר, זה פוליטיקה. הבאז האדום, כן לעזור לבאז האדום. מכירת הבאז האדום ולא הנחיליאי, זו פוליטיקה. לא, זה בוודאי פוליטיקה. אבל יותר מזה, כן לעזור לבאז האדום או לא לעזור לבאז האדום, זה פוליטיקה, רשות הטבע והגנים וגופים אחרים. זה הכל כן לפגוע במיינה או לא. אז אני אגיד לך, צחקתי שאמרת ידע וקינת שאול, כי אותי

זה חיבר, קינת דוד. קינת דוד, סליחה. אותי זה חיבר לאימא שלי, אז הזכרת סבא וסבתא, אז אימא שלי סיפרה שאת זה הם היו לומדים בעל פה. זאת אומרת, אז... על טל ועל מטר עליכם ושדה תרומות. אז היום כבר לא צריך לדעת כלום בעל פה. אפרופו ידע וצ'אט, היום שואלים את זה מה הקינה, צ'אט, יופי. אז לא צריך לדעת, היום כבר הרי לא לומדים כלום בעל פה. חוץ מלא יודע, נוסחאות במתמטיקה. אני גם לא זוכר אותן. אבל שזה בסדר, זה... אתה שואל את דעתי? כן, לדעתך זה סבבה? אז אני אגיד, את דעתי של אדיב, כאיש חינוך, כמחנך, לא כמורה, לא כמורה, כמחנך, אני חושב שהלימוד בעל פה נותן לך כוח. אתה יודע, כשאני עומד מול סטודנטים, ואני מתחיל את קינת דוד, ואני זוכר כמעט את כולה בעל פה, מכיתה A. זה נותן איזשהו משהו... זה מרשים. זה מרשים. אז למה לא עושים את זה היום? אני חושב שזה טעות. אני חושב שיש דברים, ואני אומר עוד פעם, גם לתנ"ך, אני חושב שהתנ"ך הוא לא רק של הדתיים. אני חושב שהתנ"ך הוא ספר מדהים עם ים בערכים, בטח לעולם החילוני. אתה יודע, אני מגיע מהתחום הסביבתי. אתה יודע, אני מסתכל על הנושא הזה של שנת שמיטה שמופיע שם. הרי זה דבר סביבתי בצורה בלתי רגילה. בצורה בלתי רגילה. כל הדאגה לגר, כל הדאגה לנכשלים, המאסר, הרי זה א', ב', של ג', ד', של קיימות, של השותפות, של למנוע עוני. אתה מסתכל על ה-SDGs, על המטרות פיתוח בר-קיימא של האו"ם, על 17 מטרות, הראשונה זה למנוע עוני. זה מגיע מהתנ"ך. מה זה המאסר? מה זה להשאיר בשטח לאחרים? זה בדיוק לאשר את זה. אבל תלוי איך אתה לוקח את זה... לגמרי. אני אלק איתך יותר, אני מגיע מעולם האזרחות, אז שם אנחנו מלמדים שכל ערכי הדמוקרטיה, באופן פרדוקסלי, הגיעו מהעולם היהודי. זאת אומרת, התפיסה הסוציאל-דמוקרטית של שבת, של מנוחה, הכל הגיע מ... לדאוג לעובד. נכון. הגבלת שעות עבודה וימי מנוחה וכו'. זה... עזוב, זה לא רק לאדם, גם לבעלי חיים. נכון. התפיסה האקו-הומניסטית לא תחבר שור וחמור ביחד, שיחרשו ביחד את השדה. ולמה? כי הם לא באותו כוח. אז יש כל כך הרבה דברים שמגיעים מתוך הערכים שבאמת יכולים לעלות מעל ימין-שמאל, מה שקורה היום בארץ, או בכלל, זה ערכים אוניברסליים. אז בואו נלך רגע לפרקטיקה. איך נראים השיעורים שלך בכיתה ה'? תשמע, א', הרבה מהם הם בחוץ. גשם, חם, קר, אנחנו יוצאים לראות את הבזים. גם אם יורד גשם, אנחנו יוצאים לראות. בחוץ, בחצר של בית הספר? ולפעמים גם רחוק יותר. יש זמן? כאילו, יש לי 45 דקות. יש לי שעותיים. אה, יש לך שעותיים. יש לך שעה וחצי? כן. אתה יכול ללכת לחזור. בדיוק. אוקיי. אז השיעורים, המון שיעורים בחוץ. אבל הבחור הזה, יש לו משמעות מעבר לידע. יש פה את העניין החברתי. קבוצות שמתחברות ומתפרקות. אז החוץ-כיתתי הוא גם איזשהו אלמנט מאוד חשוב בכל ההוראה הזאת, כי אחר כך הילדים מראים את זה למבוגרים. זה מחייב אותך לשליטה אחרת בכיתה, אבל... לגמרי. זו שליטה אחרת לגמרי. אתה לא תמיד שולט על הכול. תמיד, לפעמים יש ילדים קדימה, ילדים אחורה. נכון מאוד, אבל אתה צריך, יש לך את השליטה הכללית, אבל לא תמיד כולם איתך, וזה בסדר. נו, ואני כבר חושב על ה... לא המורה המחנכת, שהיא הוצאת עם כיתה ד', לא ה', ה' זה אתה. והיא אומרת, מה אני עכשיו צריכה ללכת עכשיו? ההוא יברח, ההוא ילך, זה... נישאר בכיתה. זו מורה, זו לא מחנכת. ופה בדיוק הרעיון של מה המטרה שלך כשאתה בבית ספר. אם המטרה שלך להעביר ידע, ידע, ידע, תישאר בכיתה, כי זה יהיה לך הכי נוח. אבל אם מעבר לכך, הבית ספר יש לו מטרות שונות, חברתיות, פיתוח מיומנויות, כל מיני אינטליגנציות רגשיות, כל מיני דברים אחרים. הכיתה לא נותנת לך את המענה כמו שנותנת לך חוץ-כיתתי. וכן, ילדים גם צריכים את החופש. אבל דרך החופש הזה, דרך הברק בעיניים, הם לומדים, וכמו שסיפרתי לך, 27 שנה אחר כך. תשאל אותם מה הם זוכרים משיעור תנ"ך, מה הם זוכרים משיעור מתמטיקה, מה הם זוכרים משיעור מולדת. 27 שנה אחר כך, נראה מה הם יגידו. את השיעור של הבאז

האדום הם זוכרים, את החוויה, ואנחנו רוצים ליצור את החוויה, כי החוויה הזאת הופכת אותם לאנשים אחרים. אז אתה רק בחוץ או שיש לך גם שיעורים בפנים? יש לי גם וגם, אני משלב, גם וגם, גם בחוץ, גם בפנים. אז בוא נעלה עוד רמה אחת למעלה, ואני אשאל אותך איך צריך להיראות שיעור בכלל. אתה היום אחראי על הכשרת סטודנטים להוראה, מה אתה מלמד אותם? איך צריך להיראות שיעור? וואו. זה, איך אני רואה בדמיוני שיעור? לא, מה אתה מלמד? לא בדמיון, משהו פרקטי. אוקיי, זה מה שזה... צריך להתכתב עם המציאות גם. תראה, אני מאוד מאוד משתדל להפוך את התבנית הוראה. מה זאת אומרת? אני לא מתחיל בזה, אני מלמד אקולוגיה לדוגמה. אני לא מתחיל בזה שאני מסביר להם מה זה אקולוגיה. אני שולח אותם החוצה, ציירו לי מה זה אקולוגיה. הם לא יודעים עוד שום דבר, וכמובן אני אוסר להם להשתמש בכל הכלים האלה. בצ'אט. בדיוק. יש פה איזשהו משהו של סקרנות, של פיתוח סקרנות, של פיתוח יצירתיות, של פיתוח זה שהמורה הוא לא רק בסיס הידע. פעילות. אני מונה לך פה מספר אלמנטים שקשורים לשיעור. הנושא של המעבר בין סביבות הוראה שונות, גם בחוץ, גם בכיתה. עבודה בקבוצות, עבודה לבד. כל הדברים האלה זה חלק מהאלמנטים שצריכים בעיניי להיות בכל השיעורים כאשר בסופו של דבר המטרה היא לתת שהם ייהנו. ואני לא חושב שהנאה היא משהו שפוגם בהעברת הידע. נהפוך הוא. אני חושב שאם הם ייהנו, הם ירצו ללמוד את הדברים. אז אם אני מנסה רגע לסכם, זה מגוון פדגוגיות, זה מגוון סביבות לימוד, זה מגוון כישורים שאתה מעניק בשיעורים. זה, הייתי מסכם בדברים הללו. אז בוא, נושא אחרון, ביקורת. אני שומע הרבה מורים, שהם כבר מורים בשטח, ואומרים, בואנה, מה שלמדתי, לא בסמינר, בכלל, במכללות להוראה, ומה שקורה בשטח, שמיים וארץ. אנחנו מגיעים לשטח, כלום, למדנו תיאוריות ורעיונות ואיזה יופי, הבאז האדום, לימדה חוץ-כיתתית, אני מגיע לכיתה, אין לאן לצאת. אז מה זה עוזר לי? זה שני דברים שונים שאמרת פה. אחד, זה שיש נתק בין האקדמיה לבין השדה, והדבר השני, זה לצאת החוצה. לצאת החוצה אני שם בצד, כי בכל מקום אתה יכול לצאת החוצה, אבל זה לא מה שהתכוונת, התכוונת יותר לפער שיש בין התיאוריה לבין המעשה. וזה מתחבר באמת למה שדיברנו בהתחלה, על מהות הבית ספר ועל המורכבות שיש בבתי הספר, עם איך שהם נראים היום, ומי שמנהל אותם, ואיך שהם מתנהלים. אנחנו במכלל סמינר הקיבוצים מאוד מאוד מנסים להוביל פדגוגיה שהיא שונה. אנחנו קוראים לזה חסה, חוויה סטודנטילית אחרת. וכל דבר שהוא שונה מזה שעומד מרצה ומדבר שעה וחצי. אני מכיר הרבה מאוד אנשים, ויותר מזה אני אגיד לך, כשאני מוציא את הסטודנטים החוצה לשלב בהם את הפדגוגיות השונות, בשלב מסוים הם אומרים לי, אדיב, בחייאת, אל תוציא אותנו, קשה לנו, תעמוד, תרצה, באנו לשמוע אותך. אני לא רוצה את זה. אני לא רוצה את הדבר הזה, כי אני רוצה שההוראה תהיה שונה. ואם לא יהיה באמת שינוי, ואני מבין את הסטודנטים האלה, שהם מתחילים את החיים שלהם במערכת החינוך, והם נתקלים במבחנים, בזה שהם חייבים להביא את כל הכיתה לאישושה, וזה מורכב, וזה בהחלט מורכב, אבל מצד שני אני חייב להגיד שאני שומע המון, המון, בוגרים שלנו, בוגרים שלי, שכותבים לי הודעות. תשמע, אדיב, הייתי סקפטי לגבי הנושא הזה של שימוש בציורים ככלי הערכה. אני עושה את זה עם הילדים, זה מדהים. אני מוציא אותם החוצה. אני חושב שככל שניתן להם להתנסות, ואחד הדברים שאני מנסה בשיעורים שלי, זה לא רק לדבר על פדגוגיה שונה. תשתמשו בציורים. אני מראה להם. והם אחר כך צריכים, הם ממש מתנסים בזה, ואם אני מדבר על זה, על הערכה חלופית, אני לוקח את הציורים, הם צריכים לעשות, דיברנו על אקולוגיה, הם עושים ציור בתחילת השנה, ציור בסוף השנה, והם בודקים את ההבדל בין א' לב' בין ההתחלה. אז אני חושב שציור זה משהו שהוא אפשרי. זאת אומרת, אם אני לומד הוראה ולא חשבתי קודם מה להשתמש בציור, אז עכשיו אני חושב על זה, ואני יכול

להשתמש בזה בשיעור תנ"ך, ספרות, לא חשוב. זה קל, זה תוציאו מחברות. עבודה בקונסין. רגע, אבל כאילו, אני חושב על זה שאתה צריך להחזיק היום את המתח הזה שבין הרעיונות, לבין זה שהם אחר כך מגיעים לשטח, ואולי לא ייתנו להם לצאת מבית ספר, או לא ייתנו להם לרדת באמצע שיעור, כי זה עושה בלאגן ורעש. זאת אומרת, זה איזשהו מתח של הוראה אידיאלית, לבין, אני גם צריך ללמד אותם איך ללמד באמת. זאת אומרת, מה זה ללמד באמת? זה איך ללמד כמו שבסוף המנהלת תרצה ממנו. קודם כל, אני לא מורה, אני לא מחנך אידיאלי, ואני בטוח שיש לי מה להשתפר. זה דבר ראשון. אני מראה להם דוגמאות של הדברים, אבל הם לא צריכים לצאת, ומה שאני מראה להם, ועוד פעם, אני לוקח את האקולוגיה. אני מראה להם שאת האקולוגיה אפשר ללמוד בבית ספר. אתה לא צריך לנסוע לרמת הגולן או למצפה רמון, הכל קיים. אז אם יהיה ציורים, ואם יהיה עבודה בקבוצות, ואם יהיה עבודה בזוגות, ואם הם יצאו החוצה, ואם תהיה הערכה אלטרנטיבית, כל הדברים הללו, ואם יהיה עבודה, אם יהיה יצירת סרטונים, גם בקבוצות וגם בעצמאי. זה כל מיני פדגוגיות שהם יכולים, וזה אפשר לאמץ, ואני אומר עוד פעם, אני שומע גם הרבה מהבוגרים שלנו, שהם עושים את זה. אז הדברים הללו זה התחלה, זה איזשהו צעד ראשון. אתה יודע, כל מסע בין אלף מילים מתחיל בצעד ראשון. אז זה איזשהו מסע. ולכן אני חושב שאחד הדברים המדהימים בסמינר הקיבוצים, שאנחנו לא מדברים רק על איך לעשות, אנחנו מראים ואנחנו מהווים איזשהו מודלינג להוראה לאיך צריך לעשות את זה, והם מתנסים בדברים האלה. אז נכון שיש פער, ואני חייב להגיד לך, אני מקווה שהדברים לא מוקלטים והם לא יצאו לשידור, אבל אני חייב להגיד לך, שאני אומר... היזהר במילותיך, זה בדרך לספוטטיפי. אני אומר לסטודנטים שבשנה ד', זה לא שהמנהלים הולכים לראיין אתכם, האם אתם מתאימים להם, אתם צריכים לראיין אותם, האם הם, המנהלים, מתאימים לכם, לגישה. כי אתם מקבלים פה סל כלים מדהים, מאוד מאוד מיוחד. קחו את הסל כלים האלה, תראיינו את המנהלים, ותראו אם המנהל מתאים לתפיסה החינוכית שלכם. הוא יאפשר לכם את הדברים האלה. ועוד פעם, לא צריך לנסוע רחוק. את כל הדברים שעושים אפשר לעשות גם בסביבה הקרובה, בתוך חצר בית ספר, בלי שום בעיה. ואתה יודע, אמרת על נפילות. גם בהפסקה ילדים נופלים. זה בכל זאת אחריות של בית ספר. אבל המדהים הוא שההוראה החוץ-כיתתית הזאת, בסופו של דבר מה שהיא עושה, אולי בהתחלה יש בלאגן. זה מרגיע בסופו של דבר את הילדים. כי כשהם רגילים לזה, כשאתה מוציא אותם פעם אחת בשנה, עושים בלאגן. אבל כשהם רגילים לזה, הם רואים את זה חלק מהשיעור, והם מבינים את זה, והם לומדים את זה, לומדים בחוץ-כיתתי, בלי שום בעיה, עם כל הערכים שאנחנו רוצים להוסיף. לקראת סיום, חמש שאלות קבועות, תשובות קצרות. הגדר חינוך. שינוי ערכי, אני אומר את זה במה שאני חושב, שינוי ערכי אצל המושא שאתה עובד איתו. חלום חינוכי שיש לך. מאוד אספקת להגשים, כן. לא, פעם חשבתי להיות גנן. גנן. גנן. להיות מנהל בית ספר, אבל המערכת גמרה אותי. מה מרגש אותך? שסטודנטים בוגרים מתקשרים אליי ומבקשים עזרה. מה אתה עושה בסוף יום קשה? או עולה על האופניים, אופני כושר. מה אתה רוצה להיות שתהיה גדול? או, אין לי שמץ של מושג. רעייתי כל הזמן אומרת לי, אולי כבר תחליט מה אתה רוצה לעשות. אין לי שמץ של מושג. אמיתי. מצוין. זה פותח הרבה אפשרויות. עדיב, תודה שבאת, ותודה לכל המאזינות והמאזינים שלנו. אנחנו נשמח שתעשו לנו עוקב בספוטטיפי, זה עוזר לנו להביא עוד מאזינים. אני קובי דביר, נשתמע בפרק הבא.